

PROPUNERI DE PERFECTIONARE A PROIECTULUI CODULUI CIVIL ROMÂN

*Prof.univ.dr.Dumitru MACOVEI
Universitatea „Danubius” din Galați*

La victoire de la Révolution roumaine de décembre 1989 a conduit au renversement du pouvoir communiste à la légitimation de nouveau pouvoir démocratique et exécutif et on a créé pour le législatif les prémisses d'entreprendre de multiples et permanentes activités concernant l'élaboration du cadre juridique nécessaire à la transition vers une société basée sur l'Etat de droit. Ainsi, la législation roumaine s'est enrichie d'une série d'institutions juridiques nouvelles, correspondant au niveau actuel du développement de notre société et en même temps qui puissent permettre un vrai progrès de celles-ci dans l'avenir; ensuite d'autres institutions traditionnelles de droit roumain soient soumises à un juste proces de réévaluation, d'adaptation aux impératifs du présent qui permettent dans l'avenir le développement d'une société dans tous ses domaines et l'intégration dans la législation communautaire européenne.

Dans le présent article on s'est proposé à élaborer quelques suggestions de perfectionnement du Code civil du domaine de l'héritage qui s'imposent nécessairement et qui, à notre avis concerne l'amélioration de la technique juridique (la conception et la rédaction des textes de loi) et vise aussi les aspects du droit matériel.

După răsturnarea puterii comuniste în decembrie 1989 și legitimarea noii puteri legislative și a celei executive s-au creat premisele pentru legiuitor să întreprindă multiple și permanente activități de elaborare a cadrului juridic necesar tranziției spre o societate bazată pe statul de drept. Astfel, a fost posibil ca legislația românească să se îmbogățească cu o serie de instituții juridice noi, corespunzătoare stadiului actual de dezvoltare a societății noastre și totodată care să permită un progres real al acesteia în viitor; apoi alte instituții tradiționale ale dreptului românesc să fie supuse unui proces de corectă reevaluare, de adaptare la imperativele prezentului și care să permită dezvoltarea pe viitor a societății în toate laturile ei.

În actualul studiu ne-am propus a prezenta succint - în limitele spațiului acordat - unele sugestii de perfecționare a Proiectului Codului civil în materia moștenirii legale, dar și a definiției testamentului, care se impun cu necesitate, și care, după părerea noastră, vizează atât îmbunătățirea tehnicii juridice (a formulărilor unor texte), cât și aspecte de drept material.

Proiectul Codului civil român trecut în una din Camerele Parlamentului prezintă cu certitudine lumini dar în același timp și unele umbre pe care am dori să le înlăturăm prin unele sugestii făcute legiuitorului - prin modesta noastră contribuție.

Actualul proiect de Cod civil - după știința noastră începând încă din 1921 s-au formulat de-a lungul anilor mai multe proiecte de Cod civil- propune spre reglementare materia succesiunilor în **Cartea a IV -a** intitulată **Despre succesiuni și liberalități** în Titlul I, **Despre succesiuni în general**; deși, după părerea noastră, instituția moștenirii și-ar fi găsit locul spre finalul Codului civil, întrucât omul întâi se naște, trăiește și apoi încetează din viață. Ori, după ce în proiect se reglementează urmarea patrimonială a încetării din viață a unei persoane fizice apoi sunt reglementate obligațiile civile, contractele civile, răspunderea civilă, prescripția extinctivă, ș.a.

În continuare, ne propunem a face unele sugestii de redactare a unor texte din Proiectul Codului civil în materia moștenirii în ordinea reglementărilor date de acest proiect de act normativ, menite a reda o formă îmbunătățită unor texte¹.

Prin urmare, art. 711, alineatele 1 și 2, intitulat **Felurile succesiunii** folosește termenul de defunct în mod cu totul neadecvat, astfel "Succesiunea este atribuită conform legii în măsura în care defunctul nu a dispus de bunurile sale prin liberalități" - art. 711 - (1). "Bunurile pot fi transmise prin liberalități făcute de defunct, în măsura în care nu încalcă rezerva succesorală" - art. 711 - (2).

Termenul de defunct este impropriu folosit întrucât prin acest cuvânt, potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române se înțelege sintagma de "Om mort, răposat, decedat"; în momentul deschiderii succesiunii (clipa morții unei persoane fizice) încetează calitatea de subiect de drept, astfel că nu se mai poate vorbi de o voință a defunctului.

¹ Cât privește propunerile de perfecționare a Proiectului Codului Civil Român în materia moștenirii testamentare, acestea vor face obiectul unui alt studiu.

Deși un text de lege ar trebui cu un minimum de cuvinte să redea un maximum de conținut, considerăm că din punct de vedere semantic se impune ca termenul de defunct să fie înlocuit cu expresii de tipul "cel despre a cărui moștenire este vorba" (de cujus), ori "pe cel care lasă moștenirea" și aceasta nu doar în articolul 711 din proiect ci în numeroase alte texte în care termenul de defunct este uzitat necorespunzător².

O altă inadvertență întâlnită în formulare este conținută de art. 712 potrivit căruia "Succesorii universali și cu titlul universal sunt ținuți, în condițiile legii la plata pasivului succesiunii"; ori este știut că succesorii pot fi universali, cu titlul universal și succesori cu titlu particular, astfel că nu se poate vorbi de "succesori universali și cu titlu universal", textul ar trebui să fie redactat astfel: "succesorii universali și **cei** cu titlu universal".

Art. 730 din Proiect intitulat "Cota succesorală legală a soțului supraviețuitor atribuie acestuia parte din patrimoniul soțului predecedat astfel:

- a. un sfert din moștenire, în concurs cu moștenitorii din clasa I;
- b. jumătate din moștenire în concurs cu moștenitorii din clasa a II-a;
- c. trei sferturi din moștenire în concurs cu moștenitorii din clasa a III-a.

Actualul proiect de act normativ a consacrat un drept succesoral soțului supraviețuitor în concurs doar cu primele trei clase de moștenitori legali, înlăturând în mod expres în articolul 729 - (2) de la moștenire clasa a IV -a de moștenitori spre deosebire de actuala reglementare conținută de Legea nr. 319/1944 care cheamă la moștenire pe soțul supraviețuitor în concurs cu toate clasele de moștenitori legali.

Dreptul la moștenire al soțului supraviețuitor în reglementarea preconizată este conceput sub forma unei cote variabile în funcție de clasa de moștenitori cu care vine în concurs.

Am sugera legiuitorului o revizuire a cotelor succesorale legale astfel:

a. În cazul în care vine în concurs cu moștenitorii din clasa I - adică cu descendenții - cota sa succesorală să fie sporită de la un sfert din moștenire la o jumătate, știut fiind că, de regulă, soțul supraviețuitor se află la o vârstă când capacitatea sa de muncă este redusă sau nu se mai află în activitate, iar nevoile sale cu greu sunt acoperite din venit sau pensie, în vreme ce descendenții se află în plină capacitate de muncă; apoi soțul supraviețuitor a contribuit prin muncă și economii, adesea cu mari renunțări la constituirea averii comune a soților în vreme ce descendenții nu au nici o contribuție la aceasta.

b. În concurs cu moștenitorii din clasa a II-a soțul supraviețuitor are o cotă de o jumătate din moștenire. Clasa a II-a de moștenitori este alcătuită din ascendenții privilegiați și colateralii privilegiați. Ori este inechitabil ca soțul supraviețuitor să ia doar jumătate din avere când vine în concurs la moștenire doar cu părinții soțului predecedat ori numai cu colateralii acestuia din urmă, ori chiar numai cu un singur ascendent privilegiat sau colateral privilegiat.

De aceea, considerăm necesar ca legiuitorul să atribuie cote distincte soțului supraviețuitor atunci când vine la moștenire în concurs și cu ascendenții privilegiați și cu colateralii privilegiați, ori numai cu unii dintre aceștia, iar partea din moștenire ce s-ar cuveni fraților și surorilor celui care a încetat din viață să fie mai redusă decât cea a părinților.

c. Potrivit proiectului Codului civil în cazul în care soțul supraviețuitor vine în concurs cu moștenitorii din clasa a III-a, lui i se cuvine trei sferturi din moștenire. Această prevedere ni se pare mai puțin fericită decât prevederile conținute de proiectele de Coduri civile anterioare din 1971 și 1985 unde se propunea ca în viitor soțul supraviețuitor să constituie o clasă distinctă de moștenitori, și anume clasa a III -a, intercalată între actuala clasă a II -a a ascendenților privilegiați și a colateralilor privilegiați, ori descendenții acestuia până la gradul al patrulea și actuala clasă a III-a a ascendenților ordinari alcătuită din bunici, străbunici, ș.a.m.d.

Dacă s-ar fi adoptat o asemenea reglementare ar fi însemnat că în viitorul Cod civil să avem cinci clase de moștenitori, iar de la principiul priorității clasei de moștenitori s-ar fi creat o excepție, și anume: soțul supraviețuitor vine în concurs cu moștenitorii din clasa I a descendenților, iar în lipsa acestora, ori dacă aceștia sunt renunțatori sau nedemni cu moștenitorii din clasa a II-a mixtă a ascendenților privilegiați și a colateralilor privilegiați. Evident, în lipsa moștenitorilor din primele

² De exemplu, art. 718 - (4) "Ordinea claselor de moștenitori nu poate fi schimbată prin voința defunctului..." sau art. 718 - (5) "În lipsa moștenitorilor, patrimoniul defunctului se transmite statului roman"; cu alte cuvinte, potrivit legiuitorului defunctul ar putea să-și exprime voința sau defunctul ar avea patrimoniul, deși la încetarea din viață a luat sfârșit calitatea de subiect de drepturi și obligații.

două clase, ori deși aceștia ar fi existat ori ar fi fost renunțatori ori nedemni, soțul supraviețuitor culegea singur întreaga moștenire, principiul priorității claselor de moștenitori reintrând în acțiune, astfel că, prezența soțului supraviețuitor ar fi înlăturat de la moștenire pe succesorii subsecvenți din următoarele două clase, și anume: ascendenții ordinari (clasa a IV -a - în prezent clasa a III-a) și colateralii ordinari (clasa a V- respectiv clasa a IV-a).

Ne exprimăm convingerea că, însușirea de către legiuitor a acestui punct de vedere ar corespunde într-un grad mai mare voinței prezumate a soțului predecedat de dragoste, de afecțiune pentru soțul rămas în viață, ar fi de natură să răsplătească mai corect eforturile, renunțările și nu de puține ori chiar sacrificiile materiale la alcătuirea averii comune a soților și totodată asigurându-i soțului supraviețuitor, într-o măsură mai mare, o continuitate a condițiilor materiale de trai.

Considerăm că actualul Proiect de Cod civil nu a trebuit să conțină și prevederea de la litera c a articolului 730, astfel că soțul supraviețuitor nu ar mai veni la moștenire în concurs și cu bunicii, străbunicii soțului predecedat.

Desigur că modificarea cotelor succesoriale legale ale soțului supraviețuitor prevăzute de art. 730 din Proiect ar implica modificări și asupra prevederilor altor texte ale acestui act normativ care reglementează drepturile succesoriale ale rudelor lui de cujus.

În sprijinul propunerilor noastre de mai sus facem și o privire comparativă cu alte sisteme de drept europene în această materie.

Astfel, în Franța, ca urmare a modificărilor aduse Codului Civil Francez prin Legea din 3 decembrie 2001, soțul supraviețuitor, deși nu constituie o clasă distinctă de moștenitori, vine în concurs la moștenire numai cu descendenții și cu ascendenții privilegiați, înlăturând, în schimb, pe toți ceilalți moștenitori.

Astfel, conform art. 757 C.civ. francez dacă cel despre a cărui moștenire este vorba lasă descendenți, soțul supraviețuitor dobandește, la alegerea sa, fie uzufructul totalității bunurilor existente, fie un sfert din moștenire în plină proprietate dacă descendenții cu care vine în concurs sunt totți rezultați din căsătoria celor doi soți. În caz contrar, soțul supraviețuitor nu mai are posibilitatea de a alege, ci dacă acceptă succesiunea, dobândește în plină proprietate un sfert din bunurile moștenirii.

În concurs cu părinții lui *de cujus* sotul rămas în viață culege $\frac{1}{2}$ din masa succesorală, restul împărțindu-se în cote egale între tatal și mama celui despre a cărui moștenire este vorba. Dacă unul dintre părinți este predecedat, partea ce s-ar fi cuvenit acestuia revine tot soțului supraviețuitor.

În absența celor două categorii de rude, soțul supraviețuitor culege întreaga moștenire. Totuși, Codul civil francez creează unele avantaje colateralilor privilegiați și ascendenților ordinari, în anumite condiții. Astfel, art. 757 - 3 prevede că în caz de predeces al ascendenților privilegiați și în lipsa descendenților o jumătate din bunurile pe care soțul predecedat le-a primit prin moștenire sau prin donație - deci prin liberalități de la părinții săi și care se regasesc în natură în masa succesorală se cuvine colateralilor ordinari adică frații și surorile lui de cujus sau descendenții acestora.

De asemenea, ascendenții ordinari ai lui de cujus, înlăturați de la moștenire prin prezența soțului supraviețuitor, dacă se află în nevoie, pot solicita, în termen de un an de la data deschiderii succesiunii o creanță alimentară (art. 758 C.civ. francez).

În Germania, soțul supraviețuitor concurează la succesiune numai cu descendenții lui de cujus (rude din clasa I) și cu tatal și mama acestuia precum și cu descendenții acestora din urma (rude din clasa a II-a), înlăturând de la moștenire pe toate celelalte rude considerate mai îndepărtate.

Potrivit dreptului german, în concurs cu descendenții, soțul rămas în viață dobandește $\frac{1}{4}$ din masa succesorală în plină proprietate, iar în concurs cu rudele din clasa a II -a $\frac{1}{2}$. În absența acestora culege întreaga moștenire.

În dreptul elvețian, drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor sunt reglementate mai avantajos. Clasele de moștenitori sunt identice cu cele din dreptul german, diferind însă cotele ce revin soțului rămas în viață în concurs cu acestea. Astfel, în concurs cu clasa I, soțul supraviețuitor culege $\frac{1}{2}$ din masa succesorală, în concurs cu clasa a II-a $\frac{3}{4}$, iar în lipsa acestora întreaga moștenire.

În Danemarca, soțul supraviețuitor vine în concurs la moștenirea lui de cujus numai cu descendenții acestuia, luând o cotă fixă, și anume $\frac{1}{3}$ din masa succesorală, indiferent de numărul lor. În absența descendenților, soțul supraviețuitor culege întreaga moștenire înlăturând celelalte rude ale celui despre a cărui moștenire este vorba. Cu toate acestea, la decesul soțului supraviețuitor, dacă nu s-a recăsătorit și nici nu a lăsat descendenți, o parte din moștenire pe care acesta a cules-o de la de cujus revine rudelor acestuia.

În dreptul olandez, situația succesorală a soțului supraviețuitor este asemănătoare cu cea a soției din căsătoria *cum manum* din dreptul roman. Drepturile succesoriale ale soțului supraviețuitor sunt cele ale unui copil legitim și variază în raport de numărul acestora. Fiind asimilat copiilor, soțul supraviețuitor exclude de la moștenire toate celelalte rude.

Dreptul englez acordă soțului supraviețuitor o serie de "drepturi preciputare" în plină proprietate, drepturi care - i permit să se prevaleze de bunurile personale ale lui de cujus, cum ar fi cărți, tablouri, autoturisme, etc. Aceste drepturi au natura unui legat legal a cărui întindere absoarbe în majoritatea cazurilor, chiar și în prezența descendenților, totalitatea patrimoniului succesoral. Dacă se întâmplă să existe, totuși, un surplus, acesta se împarte după cum urmează: soțul supraviețuitor va culege ½ în uzufruct dacă vine în concurs cu descendenții, ½ din proprietate dacă vine în concurs cu ascendenții privilegiați sau colaterali privilegiați, iar în celelalte cazuri tot ceea ce a mai rămas în plină proprietate.

În concluzie, adoptarea de către legiuitor a propunerilor mai sus menționate ar fi de natură să ducă la o mai echitabilă împărțire a masei succesoriale între soțul supraviețuitor și celelalte rude ale lui de cujus și în același timp, ar duce la o armonizare a legislației românești în materia moștenirii legale cu cea a țărilor comunității Uniunii Europene.

După ce în prima parte a studiului, am prezentat unele sugestii de perfecționare a Proiectului Codului Civil în materia moștenirii legale, în această a doua parte a studiului intenționăm a face unele propuneri de îmbunătățire a prevederilor acestui Proiect în materia moștenirii testamentare care se impun cu necesitate, și care după părerea noastră, vizează îmbunătățirea tehnicii juridice, adică a formulărilor unor texte care cu un minimum de cuvinte să redea un maxim de conținut.

Actualul proiect de Cod civil propune spre reglementare materia succesiunilor în Cartea a IV-a intitulată "Despre succesiuni și liberalități", în Titlul I "Despre succesiuni în general"; deși după părerea noastră – după cum am mai arătat într-un studiu anterior – instituția moștenirii și-ar fi găsit locul spre finalul Codului civil, alte materii cum sunt izvoarele obligațiilor și îndeosebi materia contractelor, privilegiile și garanțiile reale, ș.a. s-ar cuveni să fie reglementate înaintea moștenirii, întrucât omul întâi se naște, trăiește și apoi încetează din viață.

În continuare, ne propunem a face unele sugestii de redactare a unor texte din proiectul Codului civil în materia moștenirii testamentare în ordinea reglementărilor date de acest proiect de act normativ, menite în concepția noastră a reda o formă îmbunătățită unor texte.

Legea noastră civilă în vigoare, ca și cea propusă de proiect, recunoaște dreptul oricărei persoane de a decide soarta bunurilor agonisite după stingerea sa din viață, creând, astfel, posibilitatea înlăturării chemării succesoriale legale. În același timp, nu se poate renunța prin convenție la dreptul de a testa³, așa fiind, orice persoană poate decide prin voința sa cui să lase moștenirea și ce cotă anume i se cuvine ținând seama de forma prescrisă de lege.

Actualul Cod civil prevede în art. 800 că : "Nimeni nu va putea dispune de avutul său cu titlu gratuit decât cu formele prescrise de lege pentru donațiuni între vii sau prin testament". O prevedere asemănătoare, dar într-o redactare perfecționată este conținută de articolul 741 din proiectul Codului civil, care reglementând "Forma liberalităților" dispune: "Nimeni nu va putea dispune cu titlu gratuit de bunurile sale decât în formele prescrise de lege pentru donații sau prin testament".

Observăm că, spre deosebire de actuala reglementare, care precizează că persoana poate dispune "... cu titlu gratuit, decât cu formele prescrise de lege pentru donațiuni între vii...", pe drept cuvânt actualul proiect nu mai conține și sintagma "între vii", întrucât donațiunile sunt acte juridice *inter vivos*.

Suntem de părere că textul proiectului Codului civil ar trebui să precizeze în loc de "... bunurile sale..." patrimoniul său întrucât noțiunea de patrimoniu se referă și la drepturi evaluabile în bani nu doar la bunuri, drepturi de care persoana fizică poate dispune, în condițiile legii, în favoarea cui dorește atât prin donații cât și prin legate testamentare.

Testamentul constituie forma juridică prin care o persoană poate dispune de patrimoniul său pentru cauză de moarte.⁴

³ În practica judiciară s-a decis că "trebuie considerată ilicită convenția prin care o persoană s-ar obliga să dispună pe cale testamentară de bunurile sale (Trib. Supr., sect. civ., dec. nr. 1844/1956, în C.D. pe anul 1956, vol. I, pag. 367).

⁴ A se vedea Mihail Eliescu, Moștenirea și devoluțiunea ei în Dreptul Republicii Socialiste România, Ed. Academiei, București, 1966, pag. 196 și urm.; Ioan Albu, Considerații de lege lata și de lege ferenda privind calificarea testamentului, în R.R.D. nr. 9/1975, pag. 13-14; Alexandru Bacaci, Nulitatea testamentului pentru lipsa voinței ori pentru viciile ei, în R.R.D. nr. 7/1985, pag. 16-17; Liviu Stănculescu, Drept Civil, Contracte speciale, Succesiuni, Ed. ALL BECK, București, 2002,

Codul civil actual în art. 802 dispune că : “testamentul este un act revocabil prin care testatorul dispune, pentru timpul încetării sale din viață, de tot sau parte din avutul său”.⁵

Proiectul Codului civil dispune prin art. 743 : “Testamentul este un act unilateral, esențialmente personal, solemn și revocabil prin care testatorul dispune, pentru timpul când nu va mai fi în viață de tot sau parte din averea sa”.

Nu putem să nu observăm că definiția testamentului propusă de proiectul Codului civil nu conține îmbunătățiri reale față de cea conținută de actualul Cod civil. Astfel, dacă în actuala reglementare în definiție se regăsește doar caracterul revocabil și *mortis causa*, în definiția dată de proiect se arată că acesta este un act unilateral, esențialmente personal, și solemn pe lângă celelalte două caractere conținute și în reglementarea actuală. Desigur, enumerarea și a altor caractere ale testamentului în definiția legală constituie un important pas înainte pe calea unei reglementări corecte și din punct de vedere științific.

Cu toate acestea, nu putem să nu observăm că definițiile date în actuala reglementare și cea conținută de actualul proiect nu corespund întrutotul rigorilor teoretice.⁶

Într-adevar analizând dispozițiile articolului 802 Cod civil și ale articolului 743 din proiectul Codului civil care definesc testamentul ca act juridic prin care testatorul dispune, pentru timpul cât nu va mai fi în viață, de bunurile sale, rezultă neîndoiește că acesta este un act juridic unilateral, în sensul de *negotium juris* prin care se realizează dreptul de dispoziție pentru cauză de moarte a testatorului, cu avutul său, testamentul cuprinzând numai legate, nu și alte dispoziții de ultimă voință. Dar, după cum este unanim recunoscut, atât în literatura de specialitate cât și în practica judiciară, testamentul poate cuprinde și alte dispoziții decât cele referitoare la bunuri, după cum poate să cuprindă numai astfel de dispoziții, fără a se face referire la patrimoniul succesoral.

De altfel, din analiza ansamblului normelor din Codul civil ori din proiectul Codului civil referitoare la moștenirea testamentară se evidențiază ideea că nu testamentul realizează transmisiunea *mortis causa* a avutului testatorului, ci legatele.

Potrivit însă definiției legale a testamentului, rezultă că un testament care nu cuprinde legate nu poate fi considerat testament, fapt care, desigur, nu corespunde realității.

În concepția veche⁷, testamentul era considerat un act juridic, în sensul prevederilor art. 802 Cod civil, iar legatele precum și alte eventuale dispoziții din cuprinsul său, erau privite ca simple clauze ale acestuia.

S-a remarcat însă că *testamentul nu este un act juridic omogen*, așa cum îl considera Codul civil dar, după părerea noastră, și articolul 743 din proiectul Codului civil, ci constituie o simplă formă, un tipar în care se îmbracă o pluralitate de acte juridice de sine stătătoare, fiecare act având regimul său juridic distinct. Fiecare act juridic în parte cuprins în testament “își păstrează natura juridică și regimul juridic”⁸.

Această concluzie își are temeiul legal în art. 49 alin.3 și art. 57 alin 3 din Codul familiei potrivit cărora recunoașterea copilului din afara căsătoriei “ chiar făcută prin testament nu se poate revoca”. Prin urmare, recunoașterea filiației, deși efectuată prin testament, act revocabil, își păstrează caracterul de irevocabilitate. Prevederile citate din Codul familiei “nu constituie o derogare de la principiul revocabilității dispozițiilor testamentare, ci un caz de aplicare a regulii că în unitatea materială a unui înscris testamentar, pot conviețui, păstrându-și caracterele juridice specifice, acte juridice de sine stătătoare.”⁹

---

pag. 433 și urm.; Victor Ursa, Testamentul, în Mircea Costin, Mircea Mureșan, Victor Ursa, Dicționar de Drept Civil, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, pag. 334; Francisc Deak, Tratat de Drept Succesoral, Ed. Universul Juridic, București, 2002, pag. 158 și urm.; Ion Dogaru, ș.a., Drept civil, Succesiunile, Ed. ALL BECK, București, pag.168 și urm.; Ioan Adam, Adrian Rusu, Drept civil. Succesiuni, Ed. ALL BECK, București, pag. 137 și urm.; Dumitru Macovei, Iolanda Elena Cadariu, Drept Civil – Succesiuni, Ed. Junimea, Iași, 2005, pag. 107.

⁵ Acest text a fost influențat de art. 895 din Codul civil francez potrivit cu care: *le testament est un acte par lequel le testateur dispose, pour le temps ou il n'existera plus, de tout ou partie de ses biens, et qu'il peut révoquer.*

⁶ Mihail Eliescu, Moștenirea..., pag. 199-205; Constantin Stătescu, Drept civil. Contractul de transport, drepturile de creație intelectuală, Succesiunile, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1967, pag. 156-158; Ioan Zinveliu, Dreptul de moștenire în Republica Socialistă România, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1975, pag. 45-46; Francisc Deak, op.cit., pag. 158-160; Ion Dogaru, ș.a., op.cit., pag. 234-235; Dumitru Macovei, Iolanda Elena Cadariu, op.cit., pag. 107-109; Francois Terre, Yves Lequette, Les grands arrêts de la jurisprudence civile, tome I, XIe édition, Dalloz, Paris, 2000, pag. 271.

⁷ Dimitrie Alexandrescu, Explicațiunea teoretică și practică a Dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine, tomul IV, partea II, București, Atelierele Grafice, Socec & Co, pag. 1 și urm.

⁸ Mihail Eliescu, op.cit., pag. 202.

⁹ Mihail Eliescu, op.cit., pag. 202.

Chiar în cazul în care un testament ar cuprinde numai legate, el nu este un act juridic omogen, întrucât fiecare legat reprezintă un act juridic de sine stătător având un obiect propriu, o cauză impulsivă și determinantă proprie.¹⁰

Dacă, însă, testamentul cuprinde numai un singur legat – adică o singură dispoziție cu privire la soarta bunurilor pentru timpul cât nu va mai fi în viață – actul juridic nu este nicidecum testamentul, ci legatul.

După părerea noastră din împrejurarea că testamentul este o simplă formă care poate cuprinde mai multe acte juridice de sine stătătoare, decurg unele consecințe, astfel:

a) *dispozițiile de ultimă voință cuprinse într-un testament pot produce efecte la date diferite.* Astfel, legatele, desemnarea unui executor testamentar, dispoziții cu privire la funeralii ș.a. își produc efectele, de regulă, la data deschiderii succesiunii – clipa morții celui despre a cărui moștenire este vorba – în vreme ce recunoașterea filiației va produce efecte de îndată, din clipa întocmirii testamentului;

b) *dacă, de regulă, unul sau unele acte juridice cuprinse în testament sunt nule, această sancțiune nu se va răsfrânge asupra testamentului în întregime, celelalte acte juridice rămân valabile producându-și efectele.*¹¹

În cazul în care nulitatea intervine pentru lipsa sau viciile voinței, ea va lovi dispozițiile testamentare în întregime, deoarece nu se poate concepe ca discernământul să existe în cazul unor dispoziții de ultimă voință și să lipsească în cazul altora, afară doar de cazul în care testatorul a redactat testamentul în etape, astfel că, atunci când a redactat o parte, se găsea în stare de luciditate și lipsit de discernământ în redactarea altei părți.¹²

c) *revocarea expresă a unei dispoziții testamentare, inserată într-un testament întocmit ulterior, va produce efecte revocatorii, chiar dacă testamentul ulterior nu ar putea fi executat din cauza incapacității legatarului sau a renunțării sale,* deoarece voința revocatorie a fost declarată în mod valabil.

Din cele mai sus arătate, putem conchide că testamentul nu este un act juridic omogen, ci o formă în care sunt îmbrăcate actele juridice de ultimă voință ale testatorului. Prin urmare, definiția dată testamentului atât de actualul Cod civil cât și de proiectul Codului civil, precum și caracterele juridice ale acestuia sunt în realitate, nu ale testamentului, ci ale legatului.¹³

În concluzie, putem afirma că, în pofida definiției pe care atât Codul civil cât și proiectul Codului civil o dă testamentului și a aparenței pe care astfel o creează, constituie testament și acel act juridic care nu cuprinde dispoziții cu privire la patrimoniul celui despre a cărui moștenire este vorba, ci numai alte dispoziții de ultima voință cu caracter extrapatrimonial.¹⁴

Din cele mai sus arătate și din economia tuturor dispozițiilor referitoare la testament conținute atât de Codul civil în vigoare cât și de reglementarea propusă de proiectul Codului civil vom putea spune că *testamentul este un act unilateral, esențialmente personal, solemn, mortis causa și revocabil prin care o persoană, numita testator, dispune, pentru timpul încetării sale din viață, de tot sau o parte din averea sa și își poate exprima ultima voință în legătură cu persoana sa ori alte persoane.*

Conchidem că testamentul, astfel cum este el reglementat și în proiectul Codului civil, este un act juridic excepțional, complex, care realizează într-o unitate de formă o diversitate de dispoziții având tratamente juridice diferențiate, astfel încât niciodată dispozițiile unui testament nu se vor interpreta unele prin altele, nulitatea uneia dintre ele neputând să se extindă și asupra altor dispoziții testamentare.

Desigur că cele arătate mai sus constituie doar o încercare de îmbunătățire a unor texte ale Proiectului Codului Civil care nu îmbracă o formă definitivă și la care urmează să mai reflectăm pentru ca în final să venim realmente în sprijinul adoptării unui cât mai bun Cod civil.

¹⁰ Mihail Eliescu, op.cit., pag. 202.

¹¹ Trib.Supr., col.civ., dec.nr. 1196/1956, în C.D. 1956, pag. 350.

¹² Pentru detalii, a se vedea Alexandru Bacaci, op.cit., pag. 17.

¹³ Mihail Eliescu, op.cit., pag. 205; Constantin Stătescu, op.cit., pag. 158; Dumitru Macovei, Iolanda Elena Cadariu, op.cit., pag. 111; Francois Terre, Yves Lequette, op.cit., pag. 271.

¹⁴ Francois, Terre, Yves Lequette, op.cit., pag. 273. Pentru o opinie contrară a se vedea Dan Chirică, Drept civil, Succesiuni și Testamente, Ed. Rosetti, București, 2003, pag. 117 și unde autorul afirmă că “fără legate nu poate exista moștenire testamentară și, deci, nici testament”.